



GIÁ BÁN	
DOMESTIC	FOREIGN
1 năm 1.500	2.000
6 tháng 750	1.000
3 tháng 375	500

Hoa học phải trả tiền trước.
Thu và chuyển gửi cho
N. TRAN DINH PHUEN - 41
đang quảng cáo, với riêng
của thường nghĩ trước

TIẾNG-DÂN

LA VOIX DU PEUPLE
MỠI TUẦN XUẤT-BẢN HAI KỶ: THỨ TƯ VÀ THỨ BẢY

Muôn được
đều phước, trước
phải trừ mọi
họa.

CÁI HỌA CHUNG VÀ CÁI HỌA RIÊNG

(Lại cái nạn mất mùa lúa)

Ở cái cõi đời vào khoảng « thiên diên nhân diên » hai bên chọi nhau tay đôi như hiện thời đại này, cái trạng thái biến thiên, mỗi ngày mỗi khác, không biết đâu mà lường trước. Nhưng có một điều khiến cho chúng ta phải chú ý là vô luận cuộc biến thiên ấy tánh chất thế nào, cũng chỉ thấy trên sân khấu chung của loài người, lợi ít mà hại nhiều, mỗi phúc không thường xảy ra mà mỗi họa cứ kế tiếp nối đuôi nhau không khi nào ngơi; không trách những kẻ xen đời, ít người có vẻ lạc-quan.

Nói thế có lẽ cho là câu « chước dữ », song nó vẫn là sự thực. Không kể đâu xa, chỉ nói trong khoảng gần đây, những nước có danh tiếng trên thế giới, và cái tin tức truyền đến xứ ta, thì thấy cái vẻ bi-quan nói trên: kia các nhà ngân hàng nước Mỹ đóng cửa, tại chánh nước Đức khoản bạc, công nhân nước Anh nước Nhật đình công, ngoài ra Tây-ban-Nha, Ý-đại-lợi đều mang cái ách rối loạn: đó là kẻ nước văn minh, chưa nói đến bác Trung-hoa là một nước lớn bên Á - đông và ở kẻ bên cạnh họ ta: thời thì Kiêu dân bị hiệp, giặc đỏ lung tung, quân phiệt hoành hành, thúy tai dữ dội, tại nạn chưa thể kể hết. Con nói chỉ cái nạn kinh tế khủng hoảng cũng cái nạn thất nghiệp thì có ma nào là đang ra ngoài vòng đâu! chính ở xứ ta cũng mang cái ảnh hưởng chung ấy.

Theo tánh người thường, mình mắc phải bệnh đau, nằm giường than khóc rên rĩ không biết thuốc gì chữa, không biết nói cùng ai, mà nghe có người mạnh bạo hơn mình, cũng vương lấy bệnh ấy, họ đương kêu van chạy chữa, thì ý có hơi thơi một chút. Xem như người mình hay nói câu « thiên hạ cùng mình », chính là một câu tự úy trong nhíp vô liêu ỷ. Những tin tức kể trên truyền sang xứ mình, đập không ích gì, song cũng cũng một ít cái gương phản chiếu cho người mình trong khoảng « đau lòng ngấm miệng này ». Tuy vậy, người có bệnh chung mà lại có bệnh riêng: Bệnh chung như khi độc truyền nhiễm, ai cũng đau một chứng ấy. Đến như bệnh riêng thì tùy người tùy xứ mà thành ra khác nhau. Câu chuyện họa hại các nước kể trên, ấy là nạn

chung: nói về xứ ta, lại còn có cái nạn riêng nữa. Nạn riêng ở xứ ta là cái gì? Bao nhiêu những bệnh « hú lựu ngoạn cổ, gian-tham khi trà, đối trên hiệp dưới, lịch kỳ hại nhân » mà gây ra cái tệ lâu nay, xin gác lại một bên. Cho đến cái nạn cộng-sản khuấy rối, ai có tai mắt đều nghe thấy, không phải nhắc lại. Kỳ giả xin nói cái bệnh riêng chuyên thuộc về sự sống mỗi người trong hàng ngày-mà nói sự sống là chỉ nói « cách nuôi hơi » cho con cái tác, chớ không nói cái sống sung sướng vui vẻ như ai kia đã tưởng lầm. Nói cho rõ ra (tức là cái nạn « không tiền và không gạo ».

Cái tai biến nó xoay chuyển một cách mau chóng cũng là thật! Mới tháng trước đây, trên tờ báo Tiếng-Dân này (số 401-402 ra ngày 15-18-Juillet) có bài: « Cái nạn mất mùa tiền ». Đương khoảng mấy tháng ấy, lúa trong Nam ngoài Bắc đều bị đình trệ, ở xứ Trung-kỳ nhà có lúa cũng không bán được, gia đình những sự khốn tiền không thể tri hoãn được; nên người ta chạy tiền thật là sang mất mệ mà còn tìm không ra; ai có dũ xưa của qui, cho đến nhà đất trâu bò cũng bán sấp bán ngựa. Trong bài nói trên có câu: « cái nạn mất mùa tiền nguy hơn cái nạn mất mùa lúa ». Câu ấy thật là trung bệnh và dung với sự thực, vì lúc bấy giờ chưa có cái nạn mất mùa lúa. Ai có dũ chỉ vai tháng này mà cái nạn mất mùa lúa lại tiếp theo bên chùn!!

Hiện ở Trung-kỳ, mấy nơi bị cái nạn cộng-sản, ruộng bỏ không cấy, cái đối hiện ở trước mắt ai cũng trông thấy, đã có nhiên rồi. Còn cái nạn họa đại lạ lùng năm nay, phần nhiều tỉnh khác như Bình, Trị, Nam, Nghĩa v.v., trừ một ít ruộng nước ra, cũng bị cái họa đồng khổ có cháy kia. Hiện trong dân gian nơi thì không cấy không gieo, cư bỏ đất trống, mà có nơi gieo cấy được một ít, cái công mỗ bôi nước mả, cay đắng biết là chừng nào, mà lúa bị chết khô, không lên được; cho đến hoa lợi khác như khoai bắp đậu mè, đều không làm được. Cái nạn « mất mùa gạo », đã rõ rồi; về khoảng tháng 9 tháng 10 Annam ta cho đến tháng 3 sang năm, không

VẬN-VĂN

Thu cảm
Hàm bầy thu qua chớp mắt ghé,
Mà nay đã thấy liêu thu về.
Nguyệt cũng ai thường không buồn
vịnh.
Thi chủ người nghe tiếng muốn đi.
Ngồi cửa gương nga nán nỉ bóng.
Quanh mình giặc điệp thần thơ mệ
Đêm thu dài đặc riêng ai là?
Đề gọi canh tàn giọng li ti!

Vân vác muốn trong bóng nguyệt soi,
Trôi thướt như gọi mỗi thương hoài...
Giọt sương lấm lấm cảnh ngó rù,
Trận gió lung lay bụi trúc còi,
Suy thịnh nào lòng ba tiếng để,
Fang thương xoay cuộc mây vòng
thoi.
Anh em Hồng Lạc kia ai đó,
Tổ rọng vung Đông mở mắt coi.
Trúc-Chai

Tự thuật
Chẳng ham danh tước, chẳng ham
tiền,
Cổ cũng hay mà không cũng nên.
Năm tháng ban cùng ba đứa trẻ,
Ngày đêm vui với mấy giỏ dòn.
Bạc đen miệng trẻ thêm buồn chán,
Sơn sắt lòng ta vẫn giữ bền.
Báo đáp miền cho trốn nghĩa vụ,
Non sông ầu cũng đợi người quen.
Thu-giang

BẢO PHỤ - NỮ - TÂN-VĂN

Bị cấm ở Bắc-Kỳ
Các báo ngoài Bắc vừa rồi có đăng cái tin sau này: Mới có nghị định quan Thống-sứ Bắc-kỳ cấm không được thu nộp, không được lưu hành, phân phát và tàng trữ Tạp-chi « Phụ-nữ-Tân-Văn » xuất bản tại Saigon, do nhà in J. Viêt et Fils in, chủ nhiệm là Bà Nguyễn-đức-Nhuận. Thế là từ nay anh em chi em ngoài Bắc không được nghe tiếng chuông bạn gái trong Nam!

biết lấy gì nuôi hơi mà thở. Sự nguy cấp đã kể bên chùn mà không có gạo các nơi chớ đến thì con ma đói; kia biết đuổi đi đâu? Mà đâu có gạo tới lại khô nhờ không có tiền mua, cũng không khỏi con ma đói kia nó hớp hồn mất. Vậy kỳ giả xin thưa ngay một câu:

Cái nạn đói chung ở xứ Trung-kỳ sẽ tới đây rồi lẽ không kém gì hiện tình Nghệ Tĩnh ngày nay, mà muốn cứu chữa cái nạn dữ dội ấy, trừ cách lấy sức chánh phủ mà trừ việc đối phó, thì không ai lấy một tay một chừa hoặc loan thiê tư thiện nhỏ nhỏ mà cứu giúp được. Còn cách đối phó thì hiện nay đã thi-hành lại Nghệ Tĩnh (hưng công trợ cấp v.v.), mong sau này sẽ thi-hành ra các nơi khác, và cũng được hoãn thiện hơn. Đã mất mùa tiền, lại mất mùa lúa, câu « họa vô đơn chí » có phải là câu chúc dữ riêng cho dân Trung-này sao?!!
X. T. T.

CHUYÊN HAY Học với hành

Trong tiếng Nam mình chữ học thường hay đi với chữ hành. Người ta nói: học đi mà hành. Thế mà nhiều người học một nơi mà hành một nơi; học thì sách thành giay những là trung, những là tin, những là liêm, những là si... mà đến khi thi đờ ra làm việc, thì làm kẻ, náo phần, náo gian, náo tham, náo nhằng-không chưa một điều để tiện nào mà không làm được. Họ lại còn tự phụ là hơn các bậc thành hiền, thường nói: « bất như vô thư ». Đó là về phần mấy ông như học, còn các người tân học thì khi nào có làm điều gì sai với lời nói của mình lại xách danh ngôn thái tây ra mà hời hợt, thả dọng bề trên nơi xuống: « háy làm những lời ta nói, mà đừng làm những việc ta làm » (Fais ce que je dis et non ce que je fais). Đó là nói cái học đạo đức luân lý, cái học có thể dùng cho mọi người. Còn cái học chuyên môn nữa.

Ngày trước người mình nói chuyện đi học là mới đầu khởi sự học viết, học chữ một, học đất câu, học làm văn, học kinh - nghĩa, học sử ký v... rồi đi thi; nghĩa là đi thi cũng học chừng ấy sách rồi thì đi hay không, đi cao hay đi thấp, là vì thiên tài của mỗi người có khác nhau thôi. Cái học như vậy trở sự tâm quán ra ngoài người xuất chúng mới tìm ra con đường khác mà đi được.

Nhưng ngày nay thì không thế nữa, lối học của Thái-lây đem qua làm phần hoàn bị. Cái học phổ thông thì ai nấy cũng phải có, là đã đành; nhưng trong đời có bao nhiêu nghề nghiệp tức là nơi học đường đã có bấy nhiêu môn học chuyên môn. Đủ có khoa văn chương, khoa cách trí, mà phụ với khoa văn chương lại còn có các khoa chuyên môn về địa dư, sử ký, triết học; phụ với khoa cách trí, còn có khoa hóa học, vật lý học, kỹ hà học, điện học v... Đó là chưa kể những nhà trường dạy cách nhuộm vải, cách dệt hàng, cách đóng giầy, cách cắt may quần áo... Đã có bấy nhiêu nhà trường thì tùy thích ai muốn làm nghề gì, không còn lảng lảng nữa, cứ vào học trường ấy.

Người mình từ khi bắt đầu cái không khí Âu-lây, cũng đã ra chuyên môn rầm rền. Nhưng chuyên môn để làm gì? Chuyên môn để kiếm mảnh bằng cấp. Rồi phần nhũ đũ cái bằng cấp một bên đi làm chuyên khác. Thì ta còn lạ chi ở tỉnh họ có tiếng như mĩa, có một chàng sẵn tiền sẵn học đóng tuổi qua mấy năm bên Pháp, có công, học chuyên khoa hóa học, nói rằng đi sau về nước chăm làm thực nghiệp. Ngó đâu khi chàng ta ở Pháp cấp cái bằng « kỹ sư nấu đường » về, lại xin bỏ tri phủ! không biết rồi quan phủ mới xử kiện ra làm sao! hết sức cũng như quan huyện dưới này là cũng:

Quan huyện họ nguyên ngạch thông phán xuất thân, khi còn đi học có tiếng là thần đồng về môn toán. Một ngày kia có cái kiện: một người lương thiện đi vào ăn lại một quan cơm, bị tên bán quan đòi ngược sao đó, thành ra xung đột, ầu đũ, đem đến cửa quan... Quan không thấy rõ chỗ gian ngay, lấy làm lạ ghê quạnh, bèn đi cũi môn số trường là môn toán ra. Quan cứ theo phép đọi số học mà đỏi ra hai cái phương trình thế

THẾ-GIỚI THỜI-ĐÀM Tỉnh hình TAI-CHINH NƯỚC ĐỨC

Tỉnh hình tài-chính nước Đức, như tôi đã nói trong một bài trước, thật là nguy ngập. Chính-phủ Đức ra sức tìm phương pháp bỏ cứu, mà các nước Mỹ, Anh, Pháp cũng sợ cuộc rách-mệnh có thể xảy ra, nên cũng bàn lườ lao xao, song chẳng có kết-quả gì, mỗi ngày mỗi thấy nguy ngập thêm.

Chuvơng-trình của Tổng-thống Hoover đã bị chôn sâu đến chín lớp đất rồi. Các đế- quốc, như là Pháp, biết rõ thủ-đoạn của đế- quốc Mỹ nên không thừa nhận: mà Hoover cũng tự biết không lành trị hơn ai, không thể dũ cái đá-tâm của mình đi đường nào được, nên cũng bỏ qua.

Theo sau đó, có Hội-nghị tại Paris, rồi đến Hội-nghị tại Londres. Khi thủ-tướng Bruning mới sang Paris, hội-khảo với thủ-tướng Laval, các báo reo rầm lên, báo thế nào cũng sẽ có kết-quả mỹ-mãn, nhưng không có cái quả gì hết. Thủ-tướng

NƯỚC XIÊM DỪNG MÁY CÀY

Sự cày bừa bằng máy cày ngày càng mở mang thêm ở Xiêm-lê, như là tại các hạt Minburi, Nanyonayok, Ibanjaburi, Rangsit. Cày mới và đất đai (tích một vài (đó 400 thước (tây) thì nông gia chỉ phải trả nửa đồng « tical » (tiền Xiêm) mà thôi.

Sớm chừng nào tốt chừng này

Dân đói 2 tỉnh Nghệ-an và Hà-tĩnh đương cần tiền bạc và lúa gạo lắm! Đứng bảo ai sẵn lòng giúp nhiều ít gì, xin gửi ngay cho ông Hội-trưởng hội An-Tĩnh Châu-Cấp ở Vinh.

Quan Tư-pháp Đông-dương với viên trạng-sư cộng-sản Perreau

M. Perreau, trạng-sư cộng-sản đã sang Saigon xin biện hộ cho gần 50 đảng viên cộng-sản bị cáo là đã vận-dòng khuấy rối trị an, xử tại tòa trường tại Saigon bữa 7-Septembre. Quan Tư-pháp Đông-dương (Directeur de la Justice en Indo-chine) đã bác điều thỉnh cầu ấy.

(Hj là x equation algebrigue) như vậy:
Anh chủ quán ở trong nhà một mình, vẫn không xảy ra việc gì, thì có thể cho là vô sự (néant), mà viết:
Chủ quán = 0 (zéro).
Nhưng chủ quán gặp khách vào lại sinh ra đủ đó thì viết:
Chủ quán + khách = việc đũ.
Nếu đem cái p-uơng trình thức trên mà trừ lại cái phương trình thức dưới thì ta sẽ có:
chủ quán + khách = việc đũ - chủ quán = - 0
thành ra: khách = việc đũ
Quan giải như vậy rồi lại đản anh bộ hành (khách), tha bổng tên bán quán!

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ một đoạn
Lạc-nhân

Bruning đến để yêu-cầu Pháp-quốc ngân-hàng cùng các ngân-hàng khác cho vay: thủ-tướng Laval lại buộc nhiều điều kiện tiob - chất cũng giống như những điều trong điều- ước Versailles. Một bên hỏi về tài-chính, một bên lại nói về chính-trị; ông nói gà bà nói vịt, như thế báo có kết quả sao được!

Hội-nghị tại Paris chưa ra manh mối thì lại kéo nhau đến Loudres, Hội-nghị Londres kết-quả là khuyến các nhà ngân-hàng cho Đức hoãn nợ lại trong ba tháng và Chlub-plũ Đức phải tự lo cứu lấy mình.

Các nhà ngân-hàng Anh và Mỹ thấy tình-bình tài-chính Đức như thế nên lo đầu bạc để cho vay lỡ lại, nay báo hoãn lại là hoãn làm sao?

Chính-phủ Đức phải tự liệu lấy, cái đó chắc chính-phủ Đức cũng chán biết trước rồi. Đế- quốc nào có cái đá-tâm của này, ai thiệt lòng giúp ai, mà hông trông đợi! Chính-phủ Đức tự liệu bằng cách gì? Chy còn một cách là khuyến các nhà tư-bản trong nước để hết cả ngân-piêu ngoại-quốc cho mình vay mà đừng đem ra ngoại-quốc; với ki-uyên nhưng kỳ-thiệt là buộc. Phương-pháp ấy nếu như nói cũng tạm trong một thời kỳ rất vẫn để cho các nước ngoài đến cứu giúp cho, thì cho là được cũng được đi. Nhưng các nước ngoài không giúp cho như đã nói, thế thì phải đứng lâu, mà đứng lâu thì nguy to cho nếu kiub-tổ nước Đức. Vì sao? tư-bản n, ái-bàng có tư-ong-quan mật-tiết với tư-bản tư-ương nước và công-nghiệp, nay nếu tư-bản tư-ương nước và công-nghiệp lại phải chịu ách-huống ngặt. Các nhà công-nghiệp Đức cần phải mua nguyên-liệu ở ngoại-quốc về đóng, mà lại chi mua bằng tiền ngoại-quốc mà thôi; chớ đồng nạc (mark) không ai ăn; tiền ngoại-quốc đã phải để lại rong rêu, thế là phải khoanh tay mà chịu. Tiền trao cháo múc, chớ có khi nào cháo múc không tiền đâu! Chưa chi nước Mỹ đã đình việc chũ chỉ (sỉ) sang Đức, mà hội chuyên-chũ ở Paris cũng đình chũ bằng chũ cho khách người Đức như mọi khi rồi.

Công-nghiệp ăn nhờ nơi hai việc ni ập cảng các nguyên-liệu (matieres premiéres) và xuất-cảng các vật-trang để làm ra. Việc nhập-cảng đã bị đình là một sự nguy; mà việc xuất-cảng cũng phải đình luôn, vì muốn xuất-cảng phải có tiền ngoại-quốc trả cho các hội chuyên-chũ, tiền ngoại-quốc phải để trong nước kia mà?

Ảnh-hưởng đã thấy ngay rồi. Nhiều nhà máy đã phải đóng cửa mà số thợ thuyền thất nghiệp phải tăng lên vô số. Số lam va-gông ở Werdau đã thái hết cả những người làm việc và thợ. Nhà máy Krupp đã phải đình-công việc trong tám ngày. Đến hãng Ford ở Cologne cũng phải đình công việc trong nhiều ngày. Ở chung-quanh thành-phố Halle, nhiều số máy đã đóng cửa. Ở Hambourg, kẻ nghìn thợ bị thái. Ở Saxe, các nhà máy tơ lụa đều đóng cửa hết, vì ở Anh người ta không chịu bán chỉ bằng tiền Đức cho. Đến mấy trăm người nữa nhập vào đội quân thất-nghiệp kia. Thế là rồi cực, những phương-pháp người ta sói đóng để bù-cứu tình-bình tài-chính lại xảy lại làm cho tình-bình càng nguy ngập thêm.
N. S.

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÁ JOB



TRUNG-KỲ

THỪA THIÊN

Con heo rất hại

Hôm 20 tháng 7 ta vừa rồi, kỳ giả đi qua làng Gia-lê thuộc huyện Hương thủy. Đi khỏi cầu đã thấy một con heo to quay rồi treo trên công, rồi lẳng lẳng hướng rất đông, thật đáng sợ...

Heo nào treo đó? Chính của làng ấy, mà kẻ ăn người chưa thuận nhãn, nên không ai dám khai đao, treo đã ba ngày. Nghe đâu lại đem cho bạn bán heo.

Cái hại rồi ăn trước người đó chính là làm mỗi cho con ma dịch lệ kia. Vì cái tệ hương âm mà gây ra đều nguy hiểm cho lãnh mệnh của dân nghèo, mà bác to đầu trong làng có nghĩ đến chủ ấy cho không?

Người thấy

NGHỆ - AN

Một ông hàn bị bắt

Ông Hoàng-trần-Siêu, từ tài ban làm, quê ở làng Động-lâm, tổng Đặng-sơn (Anh-sơn), mới bị bắt giải về Vinh.

Nghe nói ở Anh-sơn người ta sắp cử ông làm bang-tá. Việc chưa thuận đã bị bắt.

Tin thêm về vụ giết người và cướp súng ở Quảng-xá

Sai việc xảy ra, các thủ phạm đều đã bị bắt cả, một khẩu súng của viên phó ban, ta quảng lại để thoát cũng cũng được ngay. Còn hai khẩu súng kim, hung tử giao cho Đồn Địch mang chạy.

Theo lời tiêu xướng, quan quân phải thân hành vào rừng tìm bắt Đồn Địch, mãi đến đêm hôm 25-8 mới bắt được. Tra nói mới Đồn Địch cũng không chịu nói.

Hiện cả gia quyến Đồn Địch đã bị bắt giam, song Đồn Địch cũng không trả song.

HÀ-TỈNH

Đã có ăn sao còn làm việc?

Viện Cảnh-lông Nguyễn-trung-Lung ở Mỹ-duệ, huyện Cẩm-xuyên, do tháng Septembre 1930, có báo báo oan 3 người, đối oan 3 cái nhà và bắt luôn đó 4 người thì được thả đã lâu. Việc ấy thì vợ con những người bị bắt ngăn cản không biết kêu ca vào đâu. Con như cũng trong đó ấy, việc có đồng tình ăn 28\$00 của bọn ăn cướp trong làng Bắc-nguyên, thì bị lộ ra và bị huyện kết án truy bắt bắt, bắt bắt thu thực, tình cũng yên. Thế mà đến nay còn làm việc. La nhĩ!

Bất nhân tâm

Tin thêm về việc 2 người bị giam Tên Trám và Liên ở làng Kiêu-mộc, huyện Cẩm-xuyên, bị giam tình nghi (đánh báo T. D. số 408) thì đã được thả bữa cuối tháng Juillet.

H. nh. T.

QUẢNG BÌNH

Tử ra chợ

Gần một tháng đây, tại nhà giam Lệ-thủy có giam 4, 5 tên tù, vì có

sao không biết mà được tự do vô cùng.

Hiện nay có ba tên Tư, Lê (Lót), và Đình, cứ thường ngày ra tại chợ Cờ-tiểu (Treo) khuấy phá mấy người dân bà đi chợ, có khi sinh ra rầy rà tại trong các phố buôn, có thiệt hại cho sự buôn bán. Người trong chợ ai cũng phàn nàn, mà không dám mở lời ra tiếng. Chính anh thị chợ là người có trách nhiệm mà cũng dè dặt, vì nói thì chúng nó dọa cách này, thế kia, nói liều: « một cô mang mấy gông », cho nên chúng nó hoành hành ở trong chợ.

Vậy xin quan trên để ý mà trừ cái hại ấy đi, cho bọn dân bà đi chợ được bề yên ổn mà buôn bán. Chúng nó có án thì tự an mà giải về lao tù, bằng không thì tha cho chúng nó về, cơ sao đó như vậy? Một người đi chợ

QUẢNG-NAM

Cái dốt sắp đến

Hạt Hoàng-binh, từ 9, 10 tháng nay chưa được trời mưa nào lớn cả. Ruộng đất đều bỏ hoang. Con nhà cây thuê cuộc mưu sinh không công việc làm, đã xao luyến về nhà đi dơi sắp đến. Lúc này còn nhờ giầy khoai là rau; giá như một vài tuần nữa, mà cứ vẫn thế này mãi, tôi không những bị chết đói đã đành, mà lại còn bị chết khát nữa. Hiện nay nhiều nơi giếng đã hết nước uống. Nuôi là ở tổng An-thái về miền ba đàng trung du dân cư phải đi lấy nước từ 3, 4 cây số. Miền này năm ngoái đã bị mất mùa, năm nay lại bị mất mùa nữa! Hiện nay tình hình kinh tế, có lẽ của gì anh em Nghệ-lĩnh, nghĩa là « gộp xop ruột khô mồm như ai. (Cũng vì cái tình trạng khó khăn, nên khắp trong hạt, nơi thì đói ông () nơi thì cầu bà () mà dường như qui « cụ » cũng đã thấy cái « tiếp » « dơi » sắp đến mà đông đi đầu mất, nên cầu đảo mỗi mà chẳng thấy hiệu quả gì. H. N. T.

Lý trưởng nhiều dân

Lý trưởng làng Phú-thị (Tâm kỳ) là Võ-Dịch làm việc đã lâu, nhiều dân nhiều đến, kể qua sau này: Về khoản đất đoan phu, tất cả dân mỗi người đều phải góp 0\$50. Khai người lao, hoa lợi, mỗi khoản góp 0\$10. Làng đồn cũ bán 61\$00, số bạc ấy cũng vào tay lý trưởng từ trên. Ý lại phò đồng với xã đoan là bỏ là bán dân canh để lấy tiền tiêu riêng. Về sự đặt tộc biểu, ý bắt dân dân ngu là Đàng Đền phải góp 1\$20. Có tên Cao Đĩnh có sắm một cái bông dĩa, trình xin ép, ý đòi ít nhiều mới cho ép dĩa, không thì bắt tên này không tiền chia, có 5 6 ang dĩa phụng nhà đem ép, ý liền bắt đóng lại và đem ra xích hậu. Tục thì mẹ tên Đĩnh đến nhà lý trưởng năm và mãi đến năm sáu ngày, làng mới báo quan, nhưng quan chưa xử thế nào.

Dân thì ngu dại mà lý trưởng làm việc sách nhiễu như thế, sống làm sao bây giờ!! Liên nhơn

QUẢNG NGAI

Thủ đoạn của tri bộ và hương mục làng Hải - châu

Tri bộ Phạm-Bình, hương mục Trần-Hồ mấy lúc này bức sách dân ăn tiền, tên nào có cương lại thì nó vu cho cộng-sản, hiện nó ăn tiền là người là: Trần-Thân 5\$00, Trần-Phan 2\$00, Nguyễn-Puân 3\$00, Phạm-Quai 2\$00, Trần-Tăng 1\$00, Nguyễn-Giáp 2\$00, Trần-Thiệu 2\$00, Trần-Khuê 2\$00. Mấy người này đã đưa đơn kêu quan rồi: không biết đến trời rọi đi đâu chưa? C. Th.

PHAN RI

Cái thói hiệp người

Bên là Aout đó 7 giờ tối tại xích đầu Đa-phước có xảy ra một tấn tuồng: bọn tuần phủ bị đơn.

Tên là phủ (Thập Ân) đi đầu chẳng rõ gì về xích đầu thấy đèn còi đỏ không đẹp ý riêng mình, nên dang roi ra đập bọn tuần phủ như mưa bác (Đan) xông bước lại nhà rước ngời. Bọn kia đang tẩu tránh lý nào thì gã ấy lại bước vào to tiếng mắng chửi oửn.

Đến người ta có làm lỗi điều gì cũng có pháp luật, sao lại đập đánh nộp nộp như thế? Bất nhân tâm

Nên học trường nào?

Trong các trường thương nghiệp tại Saigon thì có một trường học hòa bình chuyên dạy các khoa thương mại, buôn bán, định máy, viết tài, tiếng ngoại quốc, quảng cáo, ngân hàng, địa lý v. v. để rèn luyện cho nam nữ thanh niên có chức nghiệp làm ăn và giúp ích cho công thương trong nước Trường ấy là:

Ecole Centrale de Commerce

(Annexe de l'Academie Dactylographique de France)

47, Rue Vauquelin - SAIGON - TANDINH

Ở khi bên phòng việc kỹ sư có vấn của ông Trần-mạnh-Nhân là đại lý độc quyền của một công ty cơ khí Đức-quốc chuyên bán các thứ máy cụ để làm gạch ngói rất tốt.

Anh em chi em muốn hỏi điều chi xin viết thư cho:

M. TRẦN-MẠNH-NHÂN

Ingénieur DIRECTEUR DE L'ECOLE CENTRALE DE COMMERCE

47, Rue Vauquelin - SAIGON-TANDINH

Nên học tại

TRƯỜNG GIA-LONG

Rue Julien Blanc - HANOI

là trường tư có giá trị nhất Đông-Pháp, từ các lớp cho nam nữ học sinh từ lớp đổng đổng cho đến các lớp thanh chung lớp luyện học sinh thì từ tại và tại vào các trường cao-đẳng Đông-Pháp.

Các các thí cụ tốt tên và hoàn hảo để giúp sự tiến bộ như là:

Máy chộp bóng, máy lưu thanh, máy truyền thanh, máy in, các vật liệu và máy để thí nghiệm về các khoa học, các bậc về về cách trí, địa dư.

Các giáo sư tây, nam đều có bằng cấp. Kỳ thi nào học trò đỗ công nhận. Học tại trường sẽ học theo cách gọi (thư

Những tân-kịch quái-gờ trong chuyện thi cử

(NHÂN CHUYỆN MỚI NHẮC CHUYỆN CŨ)

(Tiếp theo)

Trên là nói một hạng thi không đỗ mà làm giặc, và một hạng chết về nghề thi, đến khi đỗ là ngày gần đây nấp quan tài. (Biết bao nhiêu kẻ già chết về nghề thi mà không đỗ kia!). Còn một hạng nữa có cái tâm-lý kỳ quái hơn, là xem trong đời không có cái gì quý hơn cái tiền-sĩ đại khoa kia mà đi ra nhiều trò cười không ai ngờ trước.

Ông Bùi-Di thi đỗ triều Tự-Đức. Khi thi hội đỗ chính trướng cách, rồi vào thi đình, bị trượt xuống Phó-bang. Phó-bang cũng là chưa đỗ khoa, cũng bỏ làm quan (chỉ sự Tán-vi một trại) chứ có hèn gì. Sau ông ta làm quan, từng đi sứ Tân đi kinh lược, và làm đến như phẩm hiệp là, phụ chánh đại thần. Như kẻ danh-vọng oai quyền, phẩm hàm chức tước ở quan trường nước Nam ta, vinh diệu đến thế là tội bực. Thế mà vì bất hạp hai chữ « Tân-sĩ », ông ta lấy làm tức giận, cho là một điều đại khuyêt điếm trong con đường công danh của đời mình. Khi ông làm phụ chánh về triều Thuận-Thái, ông cố xin ăn, ngula là hau cho ông lộc bạc, hơn một, rồi ngựa xem hoa, có biểu vinh qui, và khác tên trên bia da đưng vào hàng Tân-sĩ kia. Bậc phụ quan mà xin một cái tên trong đầu si, ai việc gì mà không cười vua Thuận-Thái chuẩn theo lời yêu cầu của ông, cho dù ăn diện như ông mới đỗ lần si vậy. Ông ta trong bài biểu tạ ơn có câu: Sĩ phu tương tự, đi vi thiêu đạo cái háo hoàn; thiều tiên số cư, bất liệu kim sinh chỉ quá đạo (士夫相與以道之好運, 神仙所居, 不料今生之果, 則仙仙 là vương reo bằng bạn, cho rằng thiên đạo báo oán; rồi ở thân tiên nào tưởng kiếp này được đền l. Ấy là một chuyện trò cười: làm đến như phẩm đại thần mà bị gọi hai chữ Tân-sĩ, trọn đời mơ tưởng không sao bỏ quên, đưng làm lo chạy cho được, không kể đến ngoạ, nghị vật luận cho là việc dễ tiện.

Lại còn một chuyện thú nữa là chuyện ông B. (kỳ giả quên tên và cũng không muốn nói tên, nên gọi ông B.) ở Nghệ Tĩnh gì đó. Khoa Ất Dậu, triều Hàm nghi (咸 宜, 乙 卯) thi hội vừa xong, chưa kịp vào thi đình thì gặp cái biến Kinh thành mất thủ, vua chạy trốn; việc gì cũng bỏ, hưởng gì khoa thi, nên khoa thi ấy lỡ dở chưa xong. Sau cuộc biến loạn yên rồi lại thi cử như trước. Những người đỗ hội khoa Ất Dậu mà chưa vào thi đình, thì cho vào thi đình lại. Mấy khoa kế sau về triều Thuận-Thái như ông Nguyễn trường-Hiên, ông Trần-đạo-Tiêm v. v. đều vào thi đình lại, kể đầu hoàng giáp, người tiến sĩ, phó bảng. Day ông B. cũng là một người đỗ hội khoa Ất Dậu ấy, mà cứ năm yên ở nhà, không mong tưởng gì đến sự thi cử, quên hẳn chuyện « thi cử hội » của mình trước, như là sống ca. đời khác. Sĩ phu ai cũng khen ngợi ông ta là một người cao thượng khác với người thường. Nào ai có ngờ trái ở khoa 己 丑, 乙 未, 戊 戌, 辛 丑, 甲 辰, ông ta không đi thi đình; đến khoa đình vi 丁 未 là khoa chót triều Thuận-Thái - cách khoa đầu ông đỗ hội trước, là 23 năm - không rõ vì có gì xui giục, ông ta bỏ niên vào thi đình, lại đỗ Phó-bang. Lúc ấy Võ-phương-Tru có một bài nhạo ông, trong có câu: « Văn chương mất vận, hạ thấp cái lễ thượng vi cứu nhơn; quả phụ sừng cừ, tri tam niên nhĩ ngu va như thị khác (文章失運, 下十可則上為九德; 存德無功, 智三十年而愚十一) » nghĩa là: Văn chương vận rớt, nhơ hạng chín, mà ăn mấy hạng mười (1); gái góa ở đưng, khôn ba năm mà đại trong một chốc (2). Đây lại là một trò cười, đi với khoa cũ, như người dân bà rúi góa chồng, muốn thả liết, mà

thả không trọn. Con ma khoa cử ám ảnh cũng « ạnh thật!

Kỳ giả nhớ chuyện thiếu niên thi hỏng tự tử, ngày nay, mà nhắc lại mấy chuyện trò cười trong tấn kịch thi cử ngày xưa, cốt cho đọc giả hiểu thấu mỉa, đều:

1) Học là cốt để thực hành, nghĩa là đem số học mà tự lập thân mình và lập ích cho xã hội. Tại cử chẳng qua con đường tiến thân mà thôi, thời đại nào cũng vậy, chứ không phải công danh sự nghiệp ở nơi khoa họ khoa kia, cũng bằng cao, bằng thấp đầu. Hướng ở cái đời nhân quyền này, biết bao nhiêu người không do con đường thi cử mà làm nên công nghiệp về vang. Ván các bác thanh niên không tội gì vì thi hỏng mà tự tử.

2) Thi cử ngày nay so với ngày xưa, về sự học vấn có thực dụng hơn, và không có qui điều cấm kỵ phiến phức; song vì nhiều lẽ hạn chế, như hạn tuổi, hạn lãnh nếp và những điều bó buộc này khác, không sao mà (hầu góp hết nhân tài được. Ván chúng ta phải biết ngoài khoa cử ra, còn nhiều nhân tài, không nên khinh rẻ, mà ai có chức trách dùng người, cũng nên để mắt đến bọn nhân tài ngoài khoa cử kia;

3) Để thi cử, thì giữ phép công bình, thủ xả cho đáng, một mực bằng theo học lực, mà tuyệt hẳn cái lối tư vị gian thông như tấn kịch « gian đồ » ngoài Bắc trong Nam lúc cuối năm học mới rồi.

Được như ba điều trên, tuy không phải là hoàn thiện, song tấn kịch « thanh niên thi hỏng tự tử » may không xảy ra một cách dữ dội, như câu chuyện đến thành Venet mà báo Đông Tây đã thuật trên, mà những chuyện trò cười trong lịch sử khoa cử xưa ta ngày xưa có lẽ cũng bớt đi chăng?

Hồi ức 5 nh

(1) Đời Nguyễn, của người trong nước làm 10 giải cấp, 9 là nhà nho, 10 là sa mãy.

(2) Tục ngữ ta, khôn ba năm đại có một giờ.

HÀN-VIỆT TỬ-ĐIÊN: đưng 10 5.000 chữ đơn - 35.000 tiếng kép Hưng 101 7300 Hưng thường 0150 ở xa xin thêm 0500 tiếng cước. Từ nay xin đặt trước cả tiền. Đào-duy-Anh, Huế

DRAGÉES
Vermifuge
RUDY
Trị bệnh
SÁN LÁI

Thuốc viên Dragées Rudy trị bệnh sán lái rất thần hiệu, và làm cho người ta trở nên tráng kiện. Người lớn con ăn ít đều được.

Thuốc viên Dragées Rudy có bán tại các hiệu thuốc ở Saigon và các hàng thuốc ở các tỉnh.

PHARMACIE NORMALE
(L. NARBONNE & C^o)
119-123 rue Catinat - SAIGON
(là hàng thuốc đáng tin cậy, tạo lập đã hơn năm chục năm rồi).

THÀNH GANDHI ĐÁP TÀU HẠNG BẾNG SANG ANH

Thành Gandhi không thiên vị ai cả, nên khi đi sang Anh dự hội nghị Bàn tròn, chính phủ Anh mới đi đầu bằng một người chỉ đi bằng xe! Từ là Thành Gandhi, nhưng chỉ đi bằng xe! Từ là Thành Gandhi, nhưng chỉ đi bằng xe! Từ là Thành Gandhi, nhưng chỉ đi bằng xe!

Cho nên có câu phương ngôn rằng: Đủ mang thì Nhà đi Chơn-Hưng? Nếu Nhà Quốc thì tại vì ở hàng Ba. Từ tại tại tại

CÁI CHÍNH

Trong kỳ báo vừa qua tại bài: « NHỮNG TÂN KỊCH QUÁI GỜ TRONG CHUYỆN THI CỬ », ở trường ba, có sai 2 chữ Hán: Trong câu: 新人若即得年幾 và câu: 始見兒郎得意期 chữ 若 sắp lầm chữ 若. Nay cái chính lại.

NÔI THỂ-THAO
(để luyện tập trẻ-con tự ba bốn tháng đến mười tuổi cho mạnh khỏe)
đủ các bộ-phận, giá bán lẻ mỗi cái 8\$80; cước-nhi gửi gắm, hiệu Khuynh-Điệp chịu hết.

Nhà-buôn nên hỏi giá buôn.
Mua 3 cái sắp lên mới tính giá buôn được; nhưng đỡ với đại-lý KHUYNH-ĐIỆP, nhà-buôn KHUYNH-ĐIỆP, mua một cái cũng tính giá buôn.
Ai mua buôn mỗi lần được trên 20, có giá si đặc-biệt.
Mua lẻ, mua buôn, viết thư cho:
Viên-Đệ
hiệu đầu KHUYNH-ĐIỆP - Đồng Hới



